
CÂTEVA PRECIZĂRI DESPRE DINASTIA BRANKOVIĆ

Lilia Zabolotnaia

Dinastia Branković își are originea din neamurile Voinovici (Војиновић) și Mladenovici (Младеновићей), de la marele principe din Hum Vojislav Vojinović (Војислав Војиновић) și Vitoslava Mladenović (Витослава Младеновић) (Михальчић 1975, 111-112). Celebră, dinastia Branković a intrat în istorie ca ultima dinastie domnitoare a Serbiei medievale (Ђоровић 1997, 77-95).

În studiul de față ne propunem să analizăm problema cine au fost ultimii moștenitori ai acestei dinastii pe linia lui Jovan Branković, și anume, *cine a moștenit sângele dinastiei domnitoare*. La baza cercetării noastre au stat fragmente din letopisețele sârbe, care sunt o sursă foarte importantă în reflectarea istoriei medievale a Serbiei. Utilizarea și cercetarea izvoarelor a condus la o interpretare nouă a unor detalii privind constituirea istoriei dinastiei Branković. Studiind pas cu pas istoria dinastiei Branković, am descoperit un șir de momente interesante, neabordate de alți autori.

Pentru aranjarea ideilor în ordine logică și cronologică vom începe excursul istoric de la Stefan Branković (tatăl lui Jovan Branković), deoarece soarta lui este tangențial legată de istoria Țărilor Românești.

Stefan Branković, despotul Serbiei (1458-1459), s-a născut în 1420 (†1476) din a doua căsătorie a lui Đorđe Branković cu Irina Cantacuzino. După izgonirea din țară, în aprilie 1459, a fugit la sora sa, Catarina, văduva contelui Ulrich din Celje, apoi în Albania. În 1460 (la 40 de ani!), Stefan se căsătorește cu Anghelina (? - †30 iulie 1520), fiica lui Arianniti Comnen, care conducea Elbasanul (Родословне 1991, 132).

„*Stefan despot [...] fiind în Albania, de la Cernoievici a luat de soție pe doamna Anghelina. Și au născut ei doi fii, pe despot Iovan și despot Ђоурђа*” («Стефанъ же деспотъ [...] иже есть от арбанашка земля, от Чрноевича господжоу

поеть Ангелию себе соупружницоу. И роди с снєю два сины деспота Ђоанна и Ђоурђа деспота») (Руварчев 1927, 55).

În 1465, Stefan Branković, împreună cu sora Catarina, a cumpărat de la contele Leonardo orașul Belgrad (!!!). Acolo a trăit aproape 10 ani și practic s-a lăsat de activitatea politică. A mizat doar pe cei trei copii: Đorđe, Jovan și Maria. Primul fiu, Đorđe (1461 - †18 ianuarie 1516), despot al Serbiei între 1486 și 1496, în 1497 s-a călugărit cu numele de Maxim, „și n-a dorit despotul Đorđe, fratele despotului Jovan, să se căsătorească, și s-a călugărit” («и деспотъ Ђоурђе братъ деспота Ђоанна не хоте причестити се бракоу, но постригъ се бистъ») (Руварчев 1927, 56). După moartea fratelui său, despotul Jovan, în 1502, Maxim, împreună cu mama sa, Anghelina, au plecat în Valahia (Бранковић 1994, 48).

Radu IV cel Mare (1495-1508), domn al Țării Românești, i-a primit călduros și în 1507 l-a numit pe Maxim mitropolit. În 1509, după moartea lui Radu IV cel Mare, Maxim și Anghelina au părăsit Țara Românească și s-au întors în Serbia. Maxim a devenit mitropolit al Belgradului. Acest fapt se confirmă în cronică *Цетиньски Повѣсть изложена о сръбскыхъ господьхъ, иже пожившее въ земли сръбстѣи отъчества своего, колико кто пожить и от куду начелство просебе, и кто по кым бысть и каковымъ концъмъ*: „*Maxim călugărul [...] a fost mitropolit în toată Sremia* (regiune a Serbiei - n.a.)” («Мазимъ Г [...] же бивъ въ иночьстъмъ образъ и митрополитъ вьсои сремской земли») (Цетиньски 1927, 100-101).

În 1512, cu ajutorul domnului valah Basarab IV Neagoe (1512-1521), care era căsătorit cu Melița Despina, nepoata lui Maxim de la fratele său, Jovan, au ridicat mănăstirea Krusedol. În această mănăstire au fost îngropate moaștele lui Stefan și ale lui Ioan Branković (tatăl și fiul). În scurt timp după aceasta, la 18 ianuarie 1516, Maxim a decedat (înmormântat și el în mănăstirea Krusedol).

Ca și tatăl și fratele lui, el a fost înălțat la rangul de sfânt, «...и мощи его светы и нероушими и велики источникии целбамъ» (Руварчев 1927, 56).

Maxim a fost ultimul reprezentant al neamului Branković pe linie masculină. Frațele lui decedat, Jovan Branković, avea numai fete și continuarea spiței Branković se determina iar pe linie feminină. A fost continuată dinastia sau acest lucru e doar un mit istoric? Vom răspunde la întrebare în cercetările noastre ulterioare.

Cel de-al doilea fiu al lui Stefan Branković și al Anghelinei Comnen, Ioan, era singura speranță în ceea ce privește continuarea seminției Branković. „Și după despotul Stefan Orbul [...] a domnit în Serbia fiul lui Ioan despot. Și a luat de soție pe doamna Elena – fiica voievodului Iakșici, sora sneaghinei Elena Glinska” («и по Степанъ деспотъ слъпїи...бистъ господарь Србљлем синь его Ївань деспотъ. И поеть себе женоу соупроужницю Еленоу господжоу – дашеръ Стефана воеводе Якъшића, сестроу кнегини Глинскои») (Руварчев 1927, 56).

Jovan, născut în 1462, despot al Serbiei (1494 - †1502), a fost căsătorit cu Elena Iakșici (? - †1529), fiica lui Stefan Iakșici (? - †6.I.1506), voievod al lui Matei Corvin (1458 - †1490). La 10 decembrie 1502, la vârsta de 40 de ani, Jovan va muri în urma rănilor (Историја 1991, 460, 560). **După el nu vor rămâne urmași pe linie masculină.** Singurul lui frate, Maxim Branković, nu a avut copii, **de aceea perspectivele moștenirii dinastice ale Brankovićilor pe linie masculină s-au întrerupt** (Историја 1991, 460).

Situația nu era simplă, deoarece problema avea două aspecte: dinastic și politic, de aceea rezolvarea ei necesita o abordare diferențiată. Regele Ungariei, Vladislav II Iagielon (1490-1516) va lua hotărârea **de a transmite titlul despotului sârbesc unui reprezentant al dinastiei regale din Croația – Berislavici.** Transmițând titlul Berislavicilor, regele maghiar avea scopuri mari de viitor. Posesiunile distinsei familii croate se aflau la hotarul cu Imperiul Otoman. Berislavicii, fiind supușii coroanei ungare, asigurau astfel pacea la hotare.

Pentru a legitima titlul de despot sârbesc, Vladislav II și Ivaniș Berislavici decid, în ianuarie 1504, că acesta din urmă trebuie să se căsătorească cu

văduva lui Iovan Branković. În mai 1504, a fost încheiată căsătoria Elenei Iakșici cu Ivaniș Berislavici. Titlul de despot sârbesc va trece la velicașul croat Ivaniș Berislavici pentru zece ani (1504-1514). În documentele epocii el se intitula: „*Din mila lui Dumnezeu despot al Serbiei*” („Божьей милостью деспот Сербии”) (Историја 1991, 461).

Această căsătorie demonstrează încă o dată că în epoca medievală interesele politice se împleteau cu cele dinastice și matrimoniale. Din nou o femeie devine „veriga principală” de păstrare și continuare a dinastiei, de rezolvare a crizei dinastico-politice. Mai mult decât atât, anume această uniune matrimonială se află la baza unor inexactități în privința datelor în istoria dinastiei Branković. Merită atenție faptul că în a doua căsătorie a Elenei Iakșici se evidențiază linia dinastică a familiei Branković, fiind legată cu moștenitorii. Dacă dăm crezare izvoarelor, atunci toate cele cinci fiice ale Elenei Iakșici erau născute din prima căsătorie, cu Iovan Branković, lucru ce trezește o mulțime de întrebări.

În codicele Руварчев. *Оуказъ ѿ сръбскихъ царехъ и краলেখъ и деспотехъ и великихъ князехъ* se scrie despre copiii Elenei Iakșici: „*Și a rămas Elena despotița, soția lui Ioan despot, sora sneaghinei Elena Glinska. Și a căsătorit ea fiicele sale, pe prima, Maria, a dat-o după Petru, voievodul valah, două fiice le-a dat lituanienilor, pe una a căsătorit-o cu principele Ivan Vișniovetki și pe cealaltă cu cneazul Teodor Vladimirski. Și după aceea despotița Elena s-a dus la domnul*” («И послеже въсехъ оста Елена деспотица, соупроужница Їанна деспота, с дашерими своими, еже есть сестра кнегини Глинскои. И она давъши дашере свое зо моужи, пръвою Марїю даде за Пътра воиводу влашкога, а две дашери свое оу Литовскою землю, единою за кнеза Ивана Вишневачьскога, а дроугою за кнеза Феодора Владимирьскога. Послъдже пръдстави се къ господоу деспотица Елена») (Руварчев 1927, 56).

După cum arată letopisețul, în primul rând, este dat doar numele a trei fiice, în al doilea rând, se accentuează că toate au fost căsătorite de către mama lor. În sfârșit, în al treilea rând, nu sunt amintite primele două fiice, Despina Milița și Maria Branković, născute, evident, de la Jovan Branković. Pe lângă toate, trezește îndoieli faptul că după ce și-a căsătorit fiicele, Elena ar fi murit. Ea va muri abia

în 1529. Maria, care e amintită prima în letopiseț, a fost Elena-Ecaterina, căsătorită cu Petru Rareș tocmai în 1529. Ea nu putea să fie fiica mai mare, deoarece în 1529 avea aproximativ 30 de ani. Este puțin probabil să i se fi propus căsătorie unei fete mature pentru a continua spița.

În *Своде свих летописа* se pomenește că Elena a căsătorit doar două fiice: „*Doamna Elena, soția despotului Ioan, a dat pe fiica sa Maria după fratele regele german, căruia aceasta i-a născut un fiu; pe a doua a dat-o după Petru, voievod al Moldovei*” («Лена, господжа Їванна деспота даде дащерець Мерію (?) за брата краля немачкаго и роди от нее в сына; в ю даде за Петра воеводу мольдавскаго») (Свод 1927, 276).

Cu excepția Despinei Milița, căsătorită în 1504-1506, adică după moartea tatălui, toate celelalte fiice vor fi date în căsătorie la vârste mai înaintate, la circa 30-37 ani. Aceste evenimente am încercat să le urmărim după datele cunoscute ale nașterii și decesului, după anii încheierii căsătoriei și ai nașterii copiilor lor.

Primul soț al Elenei Iakșici, Jovan Branković s-a născut în 1462 și va muri în 1502. Al doilea soț, Ivaniș Berislavić, nu se știe când s-a născut, dar se știe că a murit în 1514. Nici anii de viață ai Elenei Iakșici nu se cunosc, nu se știe când s-a născut, dar a trăit până la 1529, lucru despre care vorbesc documentele epocii. După moartea celui deal doilea soț, în custodia Elenei Iakșici a **rămas un fiu de zece ani, Stefan** (Berislavić - n.a.), **căruia regele maghiar i-a transmis titlul de despot al Serbiei** (!). Elena întotdeauna e amintită alături de fiu, ultima dată în 1529, când ei erau prizonieri și închiși la Buda (Историја 1991, 461, 467, 488).

Dacă e să presupunem că prima căsătorie a Elenei Iakșici a fost făcută la atunci când Jovan Branković (n. 1462 - †1502) avea aproximativ 20-25 de ani, iar soția lui – 20, atunci copiii din această căsătorie ar fi putut să se nască între anii 1490-1502. Conform izvoarelor, a avut cinci fiice: Despina Milița, Maria Branković, Elena, Maria Magdalena și Hana. Acum, pentru claritate și pentru o expunere logică, vom arăta anii căsătoriei și anii decesului fetelor.

Fiicele Elenei Iakșici vor fi date în căsătorie în următoarea ordine:

1. Despina Milița (? - †1554) s-a căsătorit în 1504/1506 cu viitorul voievod al Valahiei, Basarab IV Neagoe (1512-1521). A născut șase copii, pe primul până în 1512, iar pe ultimul în 1517. Dacă ea a fost dată în căsătorie la 14 ani, atunci totul devine clar, ea naște copiii după vârsta de 20 de ani. Fără îndoială, Milița Despina a fost fiica lui Jovan Branković. Fiul ei Teodosie va deveni voievod al Țării Românești (1521-1522) pentru puțin timp **și după moartea lui nu vor rămâne urmași pe linie masculină** (Родословне 1991, 129, 223-225). Două fiice vor deveni soții de voievozi, Ruxandra – soție a domnului român Radu de la Afumați (1521, 1522, 1522-1523, 1524, 1524-1529) (Rezachevici 2001, 11, 67, 145, 148, 151, 151-155, 156-157, 158-159, 165-174) și Stanca – soție a domnului Moldovei, Ștefăniță (1517-1527).

2. Maria Branković (? - †1540) a fost căsătorită cu Ferdinand Francopan (? - †1527), fiul lui Bernardin (1453-1530) și al Luizei, principesă de Aragon. Ea a fost singura dintre fiice care semna Maria Branković. Din această căsătorie s-au născut doi copii: Stefan III Francopan (? - †1577) și Catarina Francopan (?), care în 1543 a fost dată în căsătorie lui Nicolae IV Zrinski-Šubić. Dacă e să ținem cont că soțul Mariei Branković a murit în 1527, atunci copiii s-au născut până la 1527. Fiica, căsătorită în 1543, nu putea avea mai mult de 20 de ani, prin urmare, nici mama (la nașterea fiicei) nu putea avea mai mult de 30. Tatăl soțului Mariei Branković s-a născut la 1453, deci Ferdinand s-a născut aproximativ în anii '80-'90 ai secolului al XV-lea, și reiese că s-a căsătorit în primii zece ani ai secolului al XVI-lea, a murit în 1530, având între 40-50 de ani. Copiii lui au putut să se nască în perioada anilor 20 ai secolului al XVI-lea. Evident, fiica este născută în această perioadă. Despre acest fapt vorbește anul ei de căsătorie, 1543. Fiul Mariei Branković a murit în 1577 și, prin urmare, nu a putut să se nască mai devreme de perioada indicată (anii 20 ai secolului al XVI-lea. De aici rezultă, că Maria Branković ar putea fi fiica lui Jovan Branković și a Elenei Iakșici. Ea s-a născut, cu mare probabilitate, în anii '90 ai secolului al XV-lea, s-a căsătorit la circa 20 de ani, pe la mijlocul anilor '20 ai secolului XVI. Un alt argument convingător este faptul că ea sublinia în numele său originea acestei celebre spițe (Родословне 1991, 129, 130, 223-225).

3. Elena sau Elena-Ecaterina Branković (? - †1550/1551) s-a căsătorit în 1529 cu domnul mol-

dovean Petru Rareș. Despre aceasta aflăm din diferite documente de epocă. Cronicarul Macarie (Cronica 1959b, 74)¹ în vestita sa lucrare² a lăsat o descriere de mare laudă la adresa Elenei-Ecaterina Branković (Doamna Elena era fiica despotului sârb Iovan Branković (Iorga 1998, 9)³ și a Elenei Iaxici, care, la rândul ei, era fiica lui Gheorghe Iaxici, despot și el) (Gane 1991, 411), a doua soție a lui Petru Rareș. Macarie scria că Elena era „soție înțeleaptă” și „prea iubită doamnă” (Cronica 1959b, 100, 103).

Dacă a fost fiica lui Jovan Branković, așa cum se afirmă în literatura istorică română și sârbă, atunci ea s-a născut în 1502/1503 și a murit în 1546, conform istoriografiei sârbești (Родословне 1991, 129). Este o greșeală evidentă, deoarece data morții Elenei-Ecaterinei este bine știută – 1552-1553.

În 1529 ea avea 26/27 ani. Soțul ei, „domnul Țării Moldovei” («господарь земли Молдавской») (Gorovei 1982) Petru Rareș (1527-1538; 1541-1546), a fost fiul nelegitim al domnului Ștefan cel Mare (1457-1504). A venit la putere când avea 40-45 de ani (Zabolotnaia 2006, 407). E puțin probabil că la vârsta lui matură putea să-și aleagă de soție o femeie de aproape 30 de ani. Nu se știe câți copii s-au născut de fapt, dar trei fii și o fiică s-au născut fără îndoială, de la Elena-Ecaterina: Pias, domn al Moldovei (1546-1551), Ștefan Rareș, domn al Moldovei (1551-1552), Constantin și Ruxandra, soția domnului Alexandru Lăpușneanu (1552-1561, 1564-1568). Probabil toți copiii s-au născut unul după altul, iar când fiii veneau la putere, Elena-Ecaterina practic era regent și coguvernator. Letopisețele o descriu pe Elena-Ecaterina ca pe o doamnă „deșteaptă”. În 1540 ea semna documentele astfel: „Katarina Despoth” (Rezachevici 2001, 592).

Despre acest lucru vorbesc următoarele fapte. Primul fiu a intrat în istorie cu diminutivul de la numele Ilie, ceea ce vorbește despre vârsta sa. În 1551, când renunță la domnie în favoarea fratelui

său Ștefan, el subliniază că îl lasă cu mama (Rezachevici 2001, 592). După ce și al doilea fiu a fost ucis de boieri, Elena-Ecaterina se angajează activ în lupta politică pentru menținerea puterii în mâinile sale. Ea se grăbește să o căsătorească pe fiica sa, Ruxandra, cu puțin cunoscutul boier Joldea, cu singurul scop de a rămâne la putere și a păstra tronul până când fiul său, Constantin, ar fi atins majoratul. În 1552, el avea numai 12 ani. Cele mai elementare calcule ne permit să demonstrăm că Elena-Ecaterina l-a născut pe Constantin la vârsta de aproape 40 de ani (!!!). Lupta politică internă se va finaliza în folosul lui Alexandru Lăpușneanu, care, în primul rând, va desface căsătoria Ruxandrei cu Joldea și o va lua de soție (Cronica 1959a, 130, 140)⁴. Această hotărâre a lui este una dintre cele mai contradictorii, nu se știe ce scop a urmărit. Este cunoscut, că Alexandru Lăpușneanu era fiul nelegitim al lui Bogdan III (1504-1517), fiul lui Ștefan cel Mare și nepot de frate al lui Petru Rareș. Altfel zis, Alexandru Lăpușneanu și Ruxandra erau veri drepți. Conform canoanelor religioase, căsătoria între rudele apropiate era categoric interzisă. Alexandru Lăpușneanu, în opinia noastră, a încheiat această căsătorie cu un singur scop: asigurarea pentru urmașii săi a unei proveniențe domnești. **Pe linie paternă, Ruxandra era moștenitoarea dinastiei guvernatoare în Moldova a Bogdăneștilor-Muşatinilor, iar pe linie maternă – a despoților sârbi Lazarevici (Hrebeleanovici) și Brankovici.** Elena-Ecaterina a fost categoric împotriva acestei căsătorii și atunci Alexandru Lăpușneanu a dat ordin să fie asasinată împreună cu fiul ei mai mic, care era un potențial pretendent la tron. Elena-Ecaterina a fost strangulată, iar Constantin (la 12 ani!) – otrăvit. În 1552, la înscăunarea solemnă a lui Alexandru Lăpușneanu, Elena-Ecaterina nu este amintită (Rezachevici 2001, 614,623).

Plecând de la cele afirmate mai sus, putem spune cu o mare doză de probabilitate, că Elena-Ecateri-

¹ Macarie, episcop de Roman, a fost mai întâi egumen la Neamțu, apoi la 23 aprilie 1531 a fost ales episcop de Roman, păstrând această demnitate până la moarte, la 1 septembrie 1558, cu o întrerupere în domnia lui Ilie Rareș (1548-1551), care l-a caterisit. El este contemporan cu evenimentele povestite în cronică.

² „Cronica lui Macarie” este scrisă în limba medio-bulgară și cuprinde istoria Moldovei de la moartea lui Ștefan cel Mare până la începutul lui Ștefan Rareș (1551).

³ Tatăl Elenei Branković era fratele Mariei-Mara Branković (1426-1487), soția sultanului Murad II.

⁴ Cronicarul Azarie, descriind domnia lui Alexandru Lăpușneanu, menționa: „După trecerea celui de al doilea an al domniei lui și-a luat în căsătorie pe doamna **binecinstitoare** Ruxandra, care era fiica lui Petru voievod cel Bătrân, din care s-au născut Bogdan și Petru, care au fost bine crescuți și dați să învețe cărțile și învățăturile ortodoxiei”. Cronica lui Azarie cuprinde istoria Moldovei între anii 1551 (domnia lui Ștefan, fiul lui Petru Rareș) și 1574, urcarea în scaun a lui Petru Șchiopol. Ea formează continuarea cronicii lui Macarie în formă completă.

na a fost fiica lui Jovan Branković. Considerăm că Elena-Ecaterina a fost copilul din a doua căsătorie al Elenei Iakșici. În sprijinul acestei presupuneri vom prezenta istoriile celor două surori mai mici ale Elenei-Ecaterina: Maria Magdalena și Hana.

În istoriografia sârbă se amintește că Maria Magdalena (? - †1571) a fost căsătorită prima dată în 1525/1535 (la 22-32 ani!!!) cu Mihail Vișniovețki, iar Hana (? - †1578), în 1537 (la 35 de ani!!!) cu Feodor Sangvușko, adică, la o vârstă ce nu se încadrează în limitele încheierii unei căsătorii. Este necesar de menționat că Maria Magdalena și Hana au fost căsătorite de câte două ori (Родословне 1991, 123).

Aici atragem atenția asupra unor inexactități în privința datelor. Conform ultimelor cercetări, Maria Magdalena nu a fost căsătorită cu Mihail Vișniovețki, ci cu fiul acestuia, Ivan Vișniovețki (Czamańska 2007, 37). În al doilea rând, diferența de 10 ani implică o mare încurcătură. Dacă ea a fost născută pe când Jovan Branković era în viață, atunci vârsta ei, când a contractat prima căsătorie, varia între 25 și 35 de ani. Dacă s-a născut după moartea lui Jovan Branković, atunci ea avea cu doi ani mai puțin. Din cele două căsătorii ea va naște șase copii. Această opinie este profund greșită, fiind dezmințită în monografia renumitei profesoare poloneze Ilona Czamańska, editată recent *Wiśniowieccy. Monografia rodu* (Czamańska 2007, 37-39).

Conform cercetărilor acestei autoare, în 1529, când Elena-Ecaterina a fost adusă în calitate de soție domnului moldovean, Petru Rareș, ea era însoțită de cele două surori ale ei: Maria Magdalena și Hana. Anume atunci ele au făcut cunoștință cu viitorii soți. Mai apoi, Maria Magdalena se va căsători în 1533 cu Ivan Vișniovețki, iar Hana, în 1537 – cu Feodor Sangvușko. După cum subliniază Ilona Czamańska, acest lucru mărturisește despre faptul că ele erau mai mici decât Elena-Ecaterina. Prin urmare, erau născute din căsătoria Elenei Iakșici cu Ivaniș Borislavici. Un alt argument, adus de Ilona Czamańska este că el le-a fost tutore și de căsătorit le-a căsătorit nu mama lor, așa cum se afirma anterior în istoriografie, ci o rudă pe linie maternă, Dimitrie Iakșici (Czamańska 2007, 37-39).

Maria Magdalena a născut din prima căsătorie o fiică, Alexandra, și trei fii: Andrzej, Constantin și Mihail (Zygmund). După moartea primului soț,

în 1542, ea se căsătorește a doua oară, în 1546, cu Alexander Czartoryski. Din această căsătorie s-au născut încă doi copii: fiul Mihail și fiica Marina. Maria Magdalena este amintită ultima dată la 13 iulie 1571, atunci când va semna testamentul fiului mai mic, Michał Czartoryski (Czamańska 2007, 42 -45).

În monografia citată Ilona Czamańska aduce dovezi cum că Dimitrie Vișniovețki, pretendent la tronul moldovenesc în timpul domniei lui Alexandru Lăpușneanul, a fost și el fiul Mariei Magdalena. Unul dintre argumente este că pe la mijlocul anilor '50 ai secolului al XVI-lea el era deja la o vârstă matură și ducea o luptă energică pentru cucerirea puterii în Moldova (Czamańska 2007, 42, 67-83).

Hana a născut din prima căsătorie cu Feodor Sangvușko, între anii 1537-1548, șase copii. În 1553 se va căsători a doua oară, cu Nicolae Zbarski.

Generalizând cele spuse, deducem și susținem că nici Maria Magdalena, nici Hana n-au putut fi fiicele lui Jovan Branković. Afirmția cum că ele au fost fiicele lui Branković poartă un caracter pur declarativ. Istoricii, fără nici un motiv, „plasează” nașterea fiicelor Elenei la începutul secolului al XVI-lea. Decalajul de vârstă, 25 sau 35 de ani, trezește numai îndoieli. În afară de această, apare întrebarea: câți copii a născut văduva Elena Iakșici, între anii 1502 (moartea lui Jovan Branković, primul soț) și 1504 (a doua căsătorie a ei cu Ivaniș Borislavici)? Pe lângă toate, Maria Magdalena și Hana au fost femei cu mulți copii. Reiese, că dacă ele erau născute de la Jovan Branković, atunci ele, la rândul lor, au născut copiii la vârsta între 40-50 de ani, fapt ce nu corespunde fiziologiei organismului feminin. Mai ales în acele vremuri, când o femeie de 40 de ani era considerată bătrână.

Încercăm să presupunem că Elena-Ecaterina, Maria Magdalena și Hana s-au născut din a doua căsătorie a Elenei Iakșici cu Ivaniș Berislavici. Probabil că Elena Iakșici toată viața a purtat numele primului său soț. Jovan Branković a fost ultimul din neamul Branković, care semna „Despot, din mila lui Dumnezeu” sau în latină: „Dei gratia Regni Rascie Despotus” (Родословне 1991, 123). Al doilea soț, Ivaniș Berislavici, a moștenit titlul de despot al Serbiei, care a trecut și la fiul său, Stefan Berislavici.

Numele Branković are o semnificație deosebită, deoarece este legat de ultima dinastie sârbă domnitoare aflată la putere. Acest nume concentra și exprima demnitatea și onoarea întregului popor sârb în lupta antiotomană. Reprezentanții dinastiei Branković (1427-1502) au primit moștenirea la tron și dreptul la domnie de la dinastia domnitoare Lazarevici (1372-1426), care, la rândul ei, a fost succesoarea dinastiei Nemanja. Rolul determinant în fundamentarea succesiunii dinastice cu drept la putere îl jucau numai femeile.

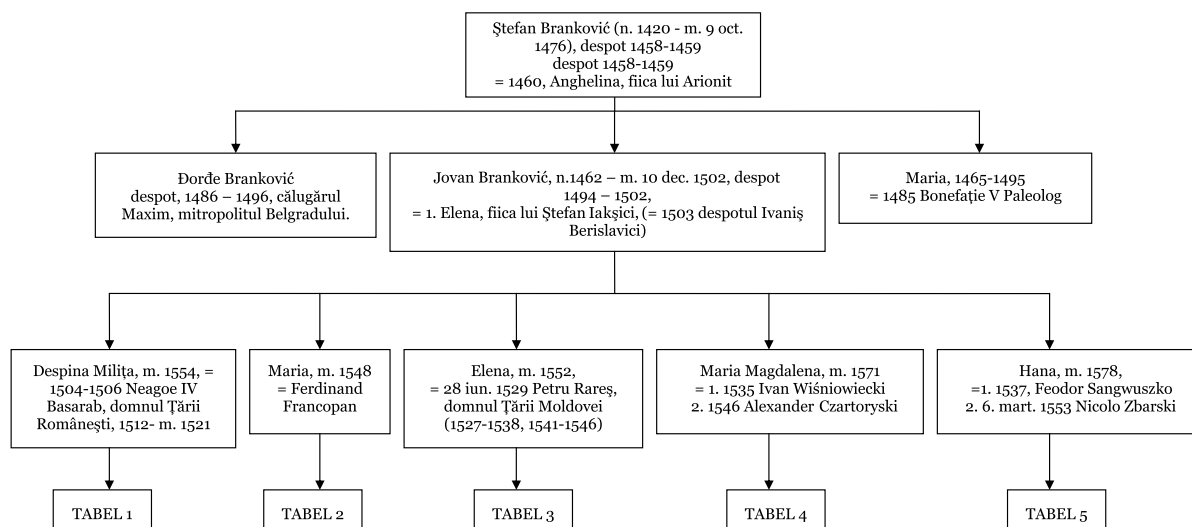
Milița, singura moștenitoare a „sângelui domnesc” al lui Nemanja pe linie feminină a devenit, în 1371, succesoare de drept și fondatoare a unei noi dinastii sârbești, cea a Lazarevicilor. În 1427, Ștefan Hrebeleanovici, fiul Miliței și al lui Lazar Hrebeleanovici, rămâne fără moștenitori și transmite puterea lui Đorđe Branković, nepot de la sora sa, Mara Branković. Đorđe Branković devine fondatorul unei noi dinastii domnitoare, a Brankovicilor, moștenind puterea supremă pe linie maternă, urmașă a dinastiilor Nemanja și Lazarevici.

Dinastia Branković este reprezentată de conducători talentați și comandanți militari de excepție: Đorđe Branković (1427-1456), Lazar Branković (1456-1458), Ștefan Branković (1458-1459), Vuk Branković (1459-1485), Đorđe Branković, despot sârbesc (1486-1496), apoi mitropolitul Belgradului Maxim, Iovan Branković (1494-1502). **Iovan Branković a fost ultimul din spița Branković.**

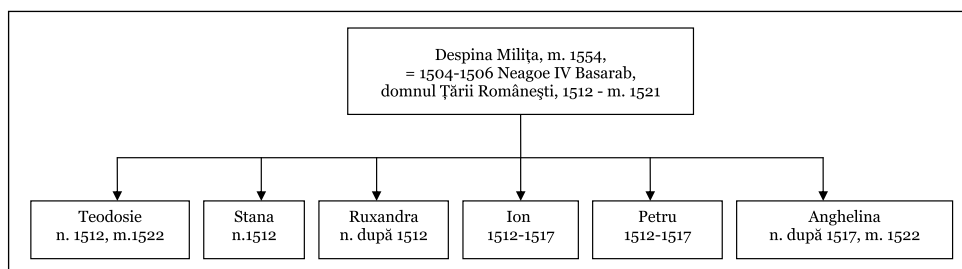
Din materialul documentar reiese că a purta numele de Branković însemna a fi reprezentant al dinastiei domnitoare. Pentru fiicele Elenei Iakșici era important să aibă statutul familiei și dinastiei Branković, ultimii despoți ai Serbiei. După 1459, Serbia, pe vremuri o țară balcanică puternică, a încetat să mai existe ca stat independent pentru multe secole. Statul a dispărut de pe harta politică a Europei, dar numele eroilor naționali continuau să existe. Celebra și glorioasă dinastie a despoților Branković era singura speranță în salvarea ideii „Marii Serbiei”.

După cum am menționat mai sus, toate fiicele Elenei Iakșici își subliniau originea, numindu-se **despoțițe și Branković**, cu toate că numai trei (Milița Despina, Mara și Elena-Ecaterina) erau fiice ale a lui Jovan Branković. Două fiice au fost căsătorite cu domnii Moldovei și Țării Românești. Celelalte trei – cu reprezentanți ai unor dinastii reputate. **Căsătoria ficelor cu reprezentanți ai unor dinastii renumite și domnitoare din Europa Centrală și de Sud-Est, era singura șansă de a păstra și continua tradițiile despoților sârbi.** Istoria medievală a statului și dreptului a demonstrat nu o singură dată că femeia nu putea fi admisă la putere. Dar, analizând istoria din alt punct de vedere și schimbând accentele de pe istoria politică pe cea a personalităților și dinastiilor, ne-am convins, că anume „factorul feminin” în istorie a fost de multe ori „salvatorul și păstrătorul” neamului care pretindea la putere.

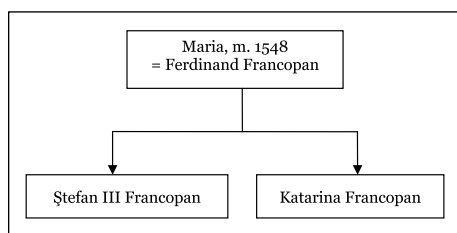
Înrudirea dinastiei Branković cu familiile domnești din Țările Române

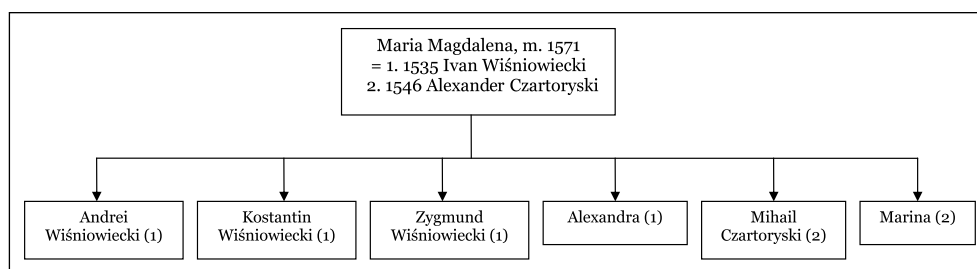
Tabel 1

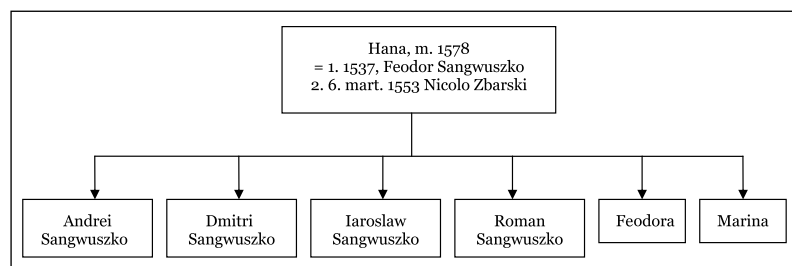
Tabel 2

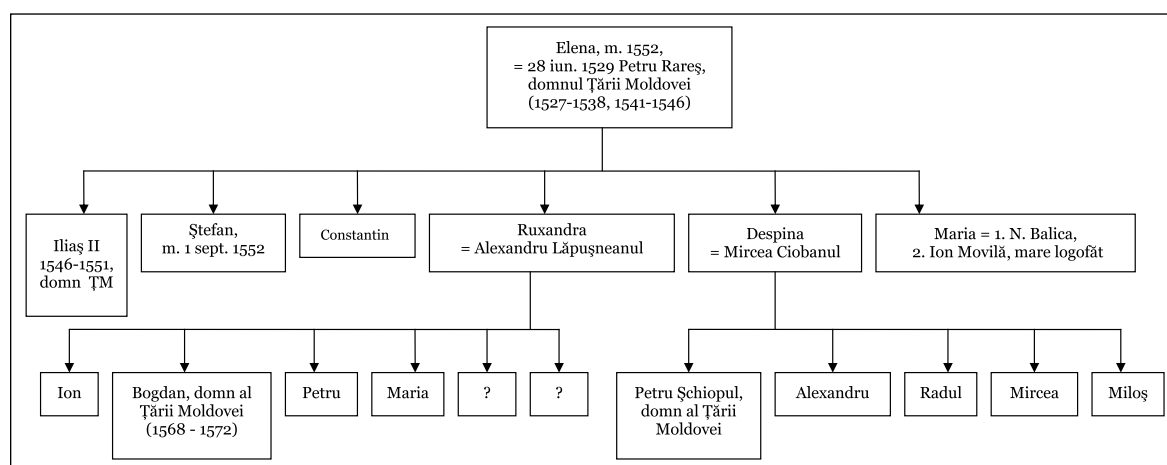
Tabel 3

Tabel 4

Tabel 5

Bibliografie

- Cronica 1959a:** Cronica lui Azarie. In: Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI, publicate de Ion Bogdan. Ediție revăzută și completată de P.P. Panaitescu (București 1959).
- Cronica 1959b:** Cronica lui Macarie. In: Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI, publicate de Ion Bogdan. Ediție revăzută și completată de P.P. Panaitescu (București 1959).
- Czamańska 2007:** I. Czamańska, Wiśniowieccy. Monografia rodu, Wydawnictwo Poznańskie (Poznań 2007).
- Gane 1991:** C. Gane, Trecute vieți de doamne și domnițe (Chișinău 1991).
- Gorovei 1982:** Șt.S. Gorovei, Petru Rareș (1527-1538; 1541-1546) (București 1982).
- Iorga 1998:** N. Iorga, Istoria Românilor, vol. V. Volum îngrijit de Constantin Rezachevici (București 1998).
- Rezachevici 2001:** C. Rezachevici, Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova. a. 1324-1881, vol. I. Secolele XIV-XVI (București 2001).
- Zabolotnaia 2006:** L. Zabolotnaia, Unele considerații asupra testamentului Mariei Cneajna, fiica lui Ștefan cel Mare. In: Civilizația Moldovei în perioada medievală și modernă (Chișinău 2006).
- Бранковић 1994:** Б. Бранковић, Хроника Словена Илирика, Горње Мезије и Доње Мезије. С румунског језика превео и издање приредио Стеван Бугарски (Нови Сад 1994).
- Ђоровић 1997:** Вл. Ђоровић, Историја српског народа (Београд 1997).
- Историја 1991:** Историја Српског Народа. Доба борби за очување и обнову државе (1371-1537), Друга књига, Друго издање (Београд 1994).
- Михаљчић 1975:** Р. Михаљчић, Крај Српског царства (Београд 1975).
- Родословне 1991:** Родословне таблице и грбови српских династија и властеле. Друго знатно допуњено и проширено издање (Београд 1991).
- Руварчев 1927:** Руварчев, Оуказъ ѿ срѣбскихъ царехъ и кралехъ и деспотехъ и великихъ кнезехъ. In: Стари српски родослови и летописи. Зборник за исторју, језик и књижевност српског народа. Прво одељење. Споменици на српском језику, књига XVI, средио их Љуб Стојановић (Ср. Карловци 1927).
- Свод 1927:** Свод свих летописа. In: Стари српски родослови и летописи. Зборник за исторју, језик и књижевност српског народа. Прво одељење. Споменици на српском језику, књига XVI, Средио их Љуб Стојановић (Ср. Карловци 1927).
- Цетињски 1927:** Цетињски, Повѣсть изложена ѿ срѣбскихъ господъ, иже пожившее въ земли срѣбстѣи ѿтчества своего, колико кто пожить и ѿт куду начелство просебе, и кто по кым бысть и каковымъ концѣмъ. In: Стари српски родослови и летописи. Зборник за исторју, језик и књижевност српског народа. Прво одељење. Споменици на српском језику, књига XVI, средио их Љуб Стојановић (Ср. Карловци 1927).

Some notes about Branković dynasty

Abstract

The article focuses on the issues of succession in the dynasty of Branković on the male and female line. The Branković was the last ruling of the Serbian dynasty. The last representative of the dynasty on the male line was Ivan Branković, the father of Helen-Ecatherine, which was the second wife of the Moldovan hospodar Petru Rares. All sisters of Helen-Ecatherine signed under the famous name Branković, but according to our research, only three of the five daughters, could be its successors.

Некоторые уточнения в истории династии Бранкович

Резюме

Статья посвящена вопросу наследования в династии Бранкович по мужской и женской линии. Бранкович была последней господствующей сербской династией. Последним представителем династии по мужской линии был Иован Бранкович, отец Елены-Екатерины, второй супруги молдавского господаря Петра Рареша. Все сестры Елены-Екатерины подписывались знаменитой фамилией Бранкович, однако, согласно нашим исследованиям, только три дочери из пяти могли быть его.

15.04.2010

Dr. Lilia Zabolotnaia, Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM, 31 August 1989, 82, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: lilia_zabolotnaia2000@yahoo.com